

Η παιδαγωγική σχέση: αλληλεπίδραση και επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευτικού και μαθητή

Ενότητα 8^η: Η σημασία της ποιότητας της σχέσης εκπαιδευτικού-μαθητή

Κωνσταντίνος Γ. Μπίκος
Τμήμα: Φιλοσοφίας-Παιδαγωγικής

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Η παιδαγωγική σχέση:

αλληλεπίδραση και επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευτικού και μαθητή
Τμήμα Φιλοσοφίας-Παιδαγωγικής

Ενότητα 8^η: Η σημασία της ποιότητας της σχέσης εκπαιδευτικού-μαθητή

Κωνσταντίνος Γ. Μπίκος
Τμήμα: Φιλοσοφίας-Παιδαγωγικής

Περιεχόμενα (1/2)

- Το φαινόμενο της παιδαγωγικής αλληλεπίδρασης: κατανόηση της συμπεριφοράς του εκπαιδευτικού.
- Η σημασία του ρόλου του εκπαιδευτικού.
- Ο ρόλος και η συμπεριφορά του εκπαιδευτικού.
- Σχετικά ερευνητικά πορίσματα.
- Ο δημοκρατικός και ο ελευθεριάζων εκπαιδευτικός.
- Στυλ ηγεσίας.

Περιεχόμενα (2/2)

- Επίδραση των πρώιμων σχέσεων του παιδιού με τους ενήλικες.
- Παιδί και οικογένεια.
- Η επίδραση της συμπεριφοράς των ενηλίκων στην ανάπτυξη μοντέλων σχέσεων.
- Αυτοαντίληψη του ρόλου του εκπαιδευτικού και ποιότητα της παιδαγωγικής σχέσης.
- Η παιδαγωγική σχέση: ένα πολύπλοκο φαινόμενο.
- Κατακλείδα.
- Ενδεικτική βιβλιογραφία.

Το φαινόμενο της παιδαγωγικής αλληλεπίδρασης: κατανόηση της συμπεριφοράς του εκπαιδευτικού (1/2)

- Η ανάλυση του φαινομένου της παιδαγωγικής αλληλεπίδρασης, με όρους της συμβολικής αλληλεπίδρασης, μπορεί να βοηθήσει τον εκπαιδευτικό να κατανοήσει και πιθανόν να ελέγξει αποτελεσματικότερα, καταρχήν, τη δική του συμπεριφορά και, σε δεύτερον βήμα, τη συμπεριφορά του μαθητή του.
- Η προσέγγιση, γενικότερα της ανθρώπινης συμβίωσης ως αλληλεπίδρασης, κάνει αυτονόητη και την απάντηση σε ένα σημαντικό παιδαγωγικό ερώτημα: αν, δηλαδή, μία μονόδρομη επίδραση του ενήλικα στον αναπτυσσόμενο άνθρωπο μπορεί να χαρακτηριστεί ως παιδαγωγική σχέση.

Το φαινόμενο της παιδαγωγικής αλληλεπίδρασης: κατανόηση της συμπεριφοράς του εκπαιδευτικού (2/2)

- Η προσαρμογή του δεν αποτελεί απώλεια ή αμφισβήτηση του ρόλου του εκπαιδευτικού, αλλά
 - α) υπακούει στη λογική κάθε κοινωνικής αλληλεπίδρασης, και
 - β) αποτελεί χαρακτηριστικό γνώρισμα και επιταγή που απορρέει από το ρόλο του.
- Η αλληλεπίδραση και η επικοινωνία αποτελούν τα σημαντικότερα συστατικά στοιχεία αυτού που ορίζεται ως παιδαγωγική σχέση

Η σημασία του ρόλου του εκπαιδευτικού (1/2)

- Ο ρόλος του εκπαιδευτικού ορίζεται σε συνάρτηση με το ρόλο του μαθητή.
- Ορίζεται, δηλαδή, κάποιος εκπαιδευτικός με την προϋπόθεση ότι υπάρχουν μαθητές.
- Η διερεύνηση της παιδαγωγικής σχέσης έχει προκαλέσει σωρεία ερευνών και συγγραφή, ίσως, του μεγαλύτερου όγκου συγγραμμάτων, παιδαγωγικών μελετών. Διότι αγγίζει τον πυρήνα της **Παιδαγωγικής**.

Η σημασία του ρόλου του εκπαιδευτικού (2/2)

- Βασικό χαρακτηριστικό των παιδαγωγικών προβληματισμών είναι ότι ξεκινούν από την παραδοχή, πως η μεγαλύτερη ευθύνη ανήκει στον ενήλικα και επαγγελματία παιδαγωγό.
- Αντιμέτωπιση της συμπεριφοράς και της στάσης του εκπαιδευτικού ως ανεξάρτητης μεταβλητής \neq αντιμετώπιση της συμπεριφοράς και των συναισθημάτων των μαθητών ως εξαρτημένης μεταβλητής.

Ο ρόλος και η συμπεριφορά του εκπαιδευτικού

- Ο εκπαιδευτικός κατέχει κυρίαρχο και ηγετικό ρόλο, άρα και την πρωτοβουλία των κινήσεων στην τάξη.
- Η συμπεριφορά του εκπαιδευτικού επηρεάζει σημαντικά το συναισθηματικό κλίμα, τις ανθρώπινες σχέσεις, την ικανοποίηση, αλλά και την παραγωγικότητα της τάξης.

Σχετικά ερευνητικά πορίσματα

- Επίδραση του στυλ ηγεσίας στη συμπεριφορά και τα συναισθήματα των μελών ομάδων εργασίας.
- Τα πορίσματα αυτών των ερευνών (K. Lewin, R. Lippitt, H. White) κατέληξαν σε μια κατηγοριοποίηση της συμπεριφοράς και, ειδικότερα, του στυλ ηγεσίας, όπως και τις επιπτώσεις που έχει κάθε στυλ ηγεσίας στη συμπεριφορά και το συναίσθημα των μελών της ομάδας.
- Σύμφωνα με την παραπάνω κατηγοριοποίηση, η συμπεριφορά του εκπαιδευτικού μπορεί να χαρακτηρίζεται από στοιχεία αυταρχικού ηγέτη.

Ο δημοκρατικός και ο ελευθεριάζων εκπαιδευτικός

- Ο εκπαιδευτικός που χαρακτηρίζεται ως δημοκρατικός συναποφασίζει με τους μαθητές για τις δραστηριότητες, την κατανομή των ρόλων, της εργασίας και, γενικότερα, έχει ρόλο συντονιστή.
- Ο αδιάφορος ή ελευθεριάζων εκπαιδευτικός περιορίζεται σε αναγκαία μόνο παροχή υλικών, δεν προγραμματίζει ιδιαίτερα τις δραστηριότητες και τις αποφάσεις τις αφήνει στους μαθητές, χωρίς ιδιαίτερο συντονισμό.

Στυλ ηγεσίας

- Κάθε στυλ συμπεριφοράς του ηγέτη έχει επιπτώσεις στην παραγωγικότητα, στην ποιότητα της σχολικής εργασίας και της μάθησης, στις ανθρώπινες σχέσεις και, τελικά, στην ικανοποίηση των μελών από τη συμμετοχή τους στην ανάλογη τάξη.
- Η διεύθυνση της σχολικής τάξης δεν είναι ταυτόσημη με τη σχέση εκπαιδευτικού-μαθητή, αλλά το στυλ ηγεσίας συνδέεται στενά και επηρεάζει την ποιότητα αυτής της σχέσης.

Επίδραση των πρώιμων σχέσεων του παιδιού με τους ενήλικες (1/2)

- Ποιότητα της σχέσης που γνωρίζει το παιδί όταν εντάσσεται σε ένα ίδρυμα αγωγής:
 - α) Οι σχέσεις του παιδιού με τον εκπαιδευτικό της πρώτης παιδικής ηλικίας αποτελούν σημαντικό παράγοντα, ο οποίος καθορίζει την **εμπειρία του παιδιού για το σχολείο** και επηρεάζει τη **δυνατότητα προσαρμογής του**.
 - β) Η σχέση ενήλικα-παιδιού επηρεάζει σημαντικά την **κοινωνικοσυναισθηματική ανάπτυξη**, αλλά και τη **μάθηση** του παιδιού γενικότερα.

Επίδραση των πρώιμων σχέσεων του παιδιού με τους ενήλικες (2/2)

- Παιδιά που έχουν προβληματικές σχέσεις με τη νηπιαγωγό παρουσιάζουν παραπέρα δυσκολίες προσαρμογής στην Πρώτη Δημοτικού.
- Η ποιότητα των σχέσεων που πρωτογνωρίζει το παιδί, όταν εντάσσεται στο νηπιαγωγείο, επηρεάζει σημαντικά και τις παραπέρα σχέσεις του παιδιού, τόσο με τον εκπαιδευτικό όσο και με τους συμμαθητές του.

Παιδί και οικογένεια

- Το παιδί μεταφέρει στο σχολείο το μοντέλο σχέσης, που βιώνει στο οικογενειακό του περιβάλλον.
- Περιπτώσεις κακοποιημένων παιδιών.
- Παιδιά που έρχονται από το σπίτι με σχέσεις ασφάλειας και αποδοχής.

Η επίδραση της συμπεριφοράς των ενηλίκων στην ανάπτυξη μοντέλων σχέσεων (1/2)

Οι κηδεμόνες επηρεάζουν:

- το μοντέλο προσδοκιών του παιδιού σχετικά με τον εαυτό του, αλλά και σε σχέση με τους άλλους.
- την αυτοεκτίμησή του.
- την εμπιστοσύνη του.
- τα κίνητρα που αναπτύσσουν τα παιδιά και τα μεταβιβάζουν στις αλληλεπιδράσεις του με τον εκπαιδευτικό.

Η επίδραση της συμπεριφοράς των ενηλίκων στην ανάπτυξη μοντέλων σχέσεων (2/2)

- Ο τύπος της σχέσης που διαμορφώνει το παιδί με τον εκπαιδευτικό εμπεριέχει στοιχεία των σχέσεων του παιδιού με τους γονείς του.
- Οι σχέσεις παραπέρα του παιδιού με τον δάσκαλο επηρεάζουν την προσαρμογή και τη σχολική σταδιοδρομία του παιδιού.

Αυτοαντίληψη του ρόλου του εκπαιδευτικού και ποιότητα της παιδαγωγικής σχέσης

- Η αποτελεσματικότητα και η επάρκεια του εκπαιδευτικού στο θέμα των σχέσεων του με τους μαθητές συναρτάται άμεσα με τις γνώσεις που έχει για θέματα ψυχοπαιδαγωγικού χαρακτήρα.
- Το ενδιαφέρον και ο προβληματισμός συναρτώνται με την αυτοαντίληψη του ρόλου του εκπαιδευτικού.
- Γνωρίσματα απλού πληροφοριοδότη.
- Γνωρίσματα παιδαγωγού.

Η παιδαγωγική σχέση: πολύπλοκο φαινόμενο

- Γίνεται φανερό πόσο σημαντικό, αλλά και πολύπλοκο, φαινόμενο αποτελεί η παιδαγωγική σχέση. Διότι επηρεάζει και επηρεάζεται από πλήθος παραμέτρων, οι οποίες συχνά, καθώς αλληλεπιδρούν μεταξύ τους, είναι δύσκολο να διακρίνει κάποιος με βεβαιότητα ποια είναι η αιτία και ποιο το αποτέλεσμα.
- Στο πλαίσιο της αλληλεπίδρασης του υποκειμένου με τον εαυτό του, αλλά και με τον άλλο, το αποτέλεσμα γίνεται με τη σειρά του αιτία και προκαλεί μια παραπέρα συνέπεια Κ.Ο.Κ.

Κατακλείδα

- Η αγωγή για να αναπτυχθεί ως σκόπιμη και μεθοδευμένη διαδικασία, προϋποθέτει υλοποιήσιμους στόχους διδασκαλίας και μάθησης, επιλογή των κατάλληλων περιεχομένων και του κατάλληλου εποπτικού υλικού, όπως και μιας στρατηγικής, που θα υποστηρίζει τις μαθησιακές δραστηριότητες του μαθητή.
- Σημαντικότερο μέσον αγωγής και από τα εγχειρίδια, το εποπτικό υλικό ή τη μέθοδο διδασκαλίας αποτελεί η ποιότητα της παιδαγωγικής σχέσης.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Μπίκος, Κ. (2011). *Κοινωνικές σχέσεις και αλληλεπίδραση στη σχολική τάξη*. Θεσσαλονίκη: Ζυγός.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Μπίκος Κωνσταντίνος.
«Η παιδαγωγική σχέση: αλληλεπίδραση και επικοινωνία μεταξύ
εκπαιδευτικού και μαθητή. Η σημασία της ποιότητας της σχέσης
εκπαιδευτικού-μαθητή». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη
δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS157/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Μη Εμπορική Χρήση - Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Τέλος Μαθήματος

Επεξεργασία: Μενέλαος Χ. Τζιφόπουλος
Θεσσαλονίκη, Χειμερινό εξάμηνο 2013-2014

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

